

Qərbi azərbaycanlılar doğma yurda qayıdışı səbirsizliklə gözləyirlər

Ermənistandan didərgin salınmış azərbaycanlıların təhlükəsiz şəkildə və ləyaqətlə geri qayıdışını təmin etmək məsələsini qarşıya qoyan Qərbi Azərbaycan İcması o yerlərdəki tarixi mədəni abidələrin, məhəllələrin taleyi ilə maraqlanır, həm də vaxtı ilə elindən-obasından zorla köçürülmüş, deportasiyaya məruz qalmış ailələrin nümayəndələri ilə, ən nəhayət varisləri ilə görüşür. Tarixin gizli və qaranlıq səhifələrinə aydınlıq gətirir.

Qərbi Azərbaycan ərazisinin folkloru, toponimləri, kəndləri, yer adları, tarixi şəxsiyyətləri, el sənətkarları, şair və yazıçıları, insanların əmək vərdişləri və yaşam tərzini gündəmə gətirilir. Hətta bəzi görkəmli şəxsiyyətlərin xatirə günləri təşkil edilir, şair və yazıçıların Qərbi Azərbaycana dair kitabları nəşr edilir.

Qürurverici haldır ki, icmanın fəaliyyətə başladığı ilk aylarda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) katibliyi Qərbi Azərbaycan İcmasının beynəlxalq ictimaiyyətə müraciətini BMT Təhlükəsizlik Şurasının, Baş Assambleyasının, İqtisadi və Sosial Şurasının rəsmi sənədi kimi yayıb. Müraciətin yayılması indiki Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlıların hüquqları məsələsinin beynəlxalq müstəviyə gətirilməsi sahəsində böyük uğurdur. Sözügedən müraciətin BMT-nin rəsmi sənədi kimi yayılması ilə 190-dan çox ölkə məsələ barədə xəbərdar olub.

Xatırladaq ki, Azərbaycan xalqı ötən iki əsr ərzində silahlı münaqişələr, işğal, etnik təmizləmə, zorla köçürülmə və soyqırımlarından böyük əziyyət çəkmişdir. Azərbaycanlıların vaxtilə mütləq əksəriyyət təşkil etdiyi indiki Ermənistan ərazisindən tamamilə qovulması 1991-ci ildə başa çatmışdır. Aparılmış etnik təmizləmə nəticəsində indi həmin ərazidə yalnız ermənilər yaşayırlar.

Qərbi Azərbaycan İcması 1988-1991-ci illərdə indiki Ermənistandan qovulmuş 50 mindən çox ailənin yarından çoxuna dəymiş ziyanı hesablamış, hazırda bu işlər dəqiqliyi ilə davam etdirilir. Yerlərdə ictimaiyyət nümayəndələri ilə keçirilən görüşlərdə Ermənistandan zorla qovulmuşların hər bir ailə üzvü və sənədləri ilə maraqlanır, icmanın Qayıdış Konsepsiyasının qayda və tövsiyələri ilə onları tanış edirlər. İndiyədək həmin illərdə Qərbi Azərbaycanda 300-ə yaxın yaşayış məntəqəsindən qovulan qaçqınların hər bir ailə üzvü (ad, soyad, ata adı) dəqiq statistikasi aparılır, 130-dan çox kəndin siyahısı ta-

mamlanıb. Təşkilat Qərbi Azərbaycanda tarixi və mədəni irsimizin bütün nümunələrinin dəqiq siyahısının hazırlanması üzərində ciddi iş aparır. Xatırladaq ki, sovet dönəmində erməni daşnakları məqsədliliklə yazdıqları, yaydıqları kitab, qəzet və jurnallarda mədəniyyətimizin, zəngin irsimizin, memarlıq abidələrimizin ən nəfis nümunələrinin guya ermənilərə mənsub olduğunu iddia etməyə çalışıblar. Eyni zamanda ermənilər tərəfindən azərbaycanlıların mənfi obrazının formalaşdırılması cəhdləri də unudulmayıb.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" 1998-ci il martın 26-da imzaladığı Fərmanında da bildirildiyi kimi, soydaşlarımızı qarşı soyqırımı əsrlər ərzində aparılıb və əsas məqsədi tarixi Azərbaycan ərazilərini ələ keçirmək olub.

Xalqımıza qarşı soyqırımı etnik nifrət aşılaman irqçi ideologiya zəminində sistemli şəkildə həyata keçirilib və tarixi Azərbaycan torpaqlarının demək olar ki, bütün hissələrində törədilib. 1905-ci ildən intensivləşməyə və açıq forma almağa başlamış bu soyqırımı Azərbaycanın qərb hissəsində xüsusilə amansız olub. Ermənistan ordusu 1918-1920-ci illərdə İrəvan, Zəngəzur, Göyçə, Dərələyəz, Sürməli, Şərur və digər bölgələrdə azərbaycanlılara qarşı kütləvi qırğınlar törədib və etnik təmizləmə həyata keçirib.

Yüz minlərlə azərbaycanlının öldürüldüyü soyqırımı aktları nəticəsində İrəvan quberniyasında vaxtilə əhalinin 80 faizindən çoxunu təşkil etmiş azərbaycanlılar artıq 1921-ci ildə həmin ərazidə etnik azlıq təşkil etməyə başlamışdı. 1948-1952, 1987-1991-ci illərdə aparılmış etnik təmizləmə nəticəsində azərbaycanlılar tamamilə oradan qovulmuşdur. Hazırda bir nəfər də olsun azərbaycanlı Ermənistan adlanan o ərazidə qalmayıb və azərbaycanlılara məxsus mədəni irs tamamilə dağıdılıb.

1918-ci il martın 31-də Bakıda ifrat millətçi "Daşnaksütün" partiyasının silahlı birliyi tərəfindən törədilmiş kütləvi qətləmə əvvəlki və sonrakı dövrlərdə tarixi Azərbaycan torpaqlarında xalqımıza qarşı həyata keçirilmiş genişmiqyaslı soyqırımını təcəssüm edən dəhşətli bir hadisədir.

Ermənistan beynəlxalq öhdəliklərinə rəğmən irqçi siyasətini davam etdirir. Bu ölkə azərbaycanlıların öz evlərinə təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə hazırda da geri qayıtmasına mane olur, azərbaycanlılara qarşı insanlıq əleyhinə cinayətlər və terror aktları törətmiş Qaregin Njde, Andranik Ozanyan, Drastamat Kanayan, Monte Melkonyan kimi ünsürləri şöhrətləndirir və Njdeizm kimi irqçi ideologiyayı dövlət səviyyəsində təşviq edir.

Bu günlərdə verilən bəyanatda xüsusi vurğulanır ki, biz Ermənistandan soyqırımı cinayətlərinə görə məsuliyyətini etiraf etməyi və barışıq naminə zəruri addımlar atmağı tələb edirik. Ermənistan oradan qovulmuş azərbaycanlıların təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə geri qayıtmasına şərait yaratmalı və dağıtdığı Azərbaycan mədəni irsini bərpa etməlidir. Həmçinin Ermənistan azərbaycanlılara qarşı nifrət və ayrır-seçkililiyi aşılaman siyasət və praktikasını dayandırmalı, müharibə cinayətləri və insanlıq əleyhinə cinayət törətmiş şəxsləri ədalət məhkəməsinə təslim etməli, onları şöhrətləndirməyə dərhal son verməli, azərbaycanlılara qarşı cinayətlərdə iştirak etmiş hərbi və siyasi xadimlərə, terrorçulara qoyulmuş abidələri sökməli

və aparılmış yer adları dəyişikliklərini ləğv etməlidir.

Görünən odur ki, erməni silahlı qruplaşmalarının 106 il bundan öncə Bakıda martın əvvəllərindən başlayaraq Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yerli müsəlman əhaliyə qarşı həyata keçirdikləri çoxsaylı soyqırımı aktı 1988-1991-ci illərdə, eləcə də 30 il işğal altında saxladığı Qarabağ bölgəsində də həyata keçirilmişdir. Odur ki, Qərbi Azərbaycan İcmasının verdiyi bəyanatda qətiyyətlə deyilir: "Ermənistandan soyqırımı cinayətlərinə görə məsuliyyətini etiraf etməyi və barışıq naminə zəruri addımları atmağı tələb edirik!"

Taleyüklü məsələlərdə Azərbaycan Prezidentinin, hökumətin tələb və tövsiyələri baxımından İcma geriye qayıdışın beynəlxalq hüququn və insan hüquqlarının ali prinsipi olmasından çıxış etməklə, bu prosesin asan olmayacağını da nəzərə alır. İcma geriye qayıtma hüququnun reallaşmasına əsas maneənin Ermənistanın müqaviməti olacağını gözləyir. Bundan əlavə, qayıtma prosesi əhəmiyyətli ölçüdə hüquqi məsələlərin həllini, təhlükəsizlik komponentini və böyük miqdarda resurs əldə olunmasını ehtiva edir. Bütün bu vəzifələrin həlli Azərbaycan və Ermənistan ilə yanaşı, geniş beynəlxalq ictimaiyyətin dəstəyini də tələb edir. Məqsəd belədir ki, icma repatriasiya prosesinin bütün mərhələlərində mərkəzi rol alacaq və repatriasiya başa çatdıqdan sonra da öz fəaliyyətini davam etdirəcək.

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"